

AINEKAVA

AJALUGU

(5.-12. klass)

KADRINA KESKKOOLI AJALOO TUNNIJAOTUSPLAAN

V klass	1,5 tundi nädalas	53 tundi õppeaastas
VI klass	2 tundi nädalas	70 tundi õppeaastas
VII klass	2 tundi nädalas	70 tundi õppeaastas
VIII klass	2 tundi nädalas	70 tundi õppeaastas
IX klass	2 tundi nädalas	70 tundi õppeaastas
X klass	2 tundi nädalas	70 tundi õppeaastas
XI klass	3 tundi nädalas	105 tundi õppeaastas
XII klass	3 tundi nädalas	105 tundi õppeaastas

MISPÄRAST PEAVAD ÕPILASED AJALUGU ÕPPIMA?

1. **Ajalugu soodustab identiteedi kujunemist.** Õpilase seisukohalt on igasugune õppimine vaadeldav kui tegevus iseenda muutmisel. Õppekava kaudu sekkume paratamatult inimese mina, tema identiteedi kujunemisse. Isiksuse identiteedi all mõeldakse tähendust, mille inimene iseendale – teadlikult või ebateadlikult – omistab, kui ta kehtestab samasus- või erisussuhte iseenda ja sotsiaalse tegelikkuse vahel. Ajalugu jutustab, kes me oleme, kust tuleme, mida väärtustame. Teadmine kodukoha, Eesti, Läänemere regiooni, Euroopa ja maailma ajaloost aitab tunda end osana rahvusest, religioonist, inimkonnast. Identiteet annab tegutsemisperspektiivi, aitab mõista tundeid ja püüdlusi, mis omakorda aitavad mõista ning väärtustada erinevate rahvaste kultuuri ja ajalugu – tolerantsus. Ajalugu aitab aru saada minevikus toimunust.
2. **Ajalugu aitab selgitada olevikku.** Mineviku teadvustamisest järeldub, et kõigil aegadel on inimesed seisnud
3. enam-vähem sama tüüpi olukordade ja probleemide ees. Ajaloõppimise tulemusel mõistavad õpilased paremini tänapäeva ühiskonna kujunemist. Ajalootundmine aitab aru saada kvalitatiivsetest muutustest ajateljel. Mineviku tundmine on tänapäeva mõistmise alus ja eeldus, sellel põhinevad ka tulevikusuundumuste aimamise võimalikkus ja võimalused. Ajalugu aitab näha võimalikke ohtusid, kuid avab ka perspektiive ja motiveerib tegevust. Ajalugu elab edasi meis ja meie elame ajaloos.
4. **Ajalugu ergutab mõtlemist ja suhtlemist.** Ajalooteadmised aitavad olukordadele ja probleemidele loovalt ning eelarvamusteta läheneda. Ajaloõppimise kaudu areneb võime eraldada fakti arvamusest, eristada põhjuse ja tagajärje vahekorda, kujundada isiklikku arvamust, õppima tegema otsustusi. Arenevad õpilaste oskused hinnata sündmusi ja nähtusi, lahendada probleeme. Mõtlemisioskused põimuvad suhtlusoskustega – lugemise, kuulamise, vaatlemise, kirjutamise, kõnelemisega. Ajalugu on vaja teada ja mõista suhtlemisel ajakirjanduse, raadio, televisiooni, ilukirjanduse ja kunstiga.

PÕHIKOOLI AINEKAVA

1.1. Põhikooli ajalooõpetusega on vajalik taotleda, et õpilane:

- hakkab tundma huvi mineviku vastu, õpib tundma ajaloo põhimõisteid
- õpib tundma kodukohta ja Eesti ajalugu süstemaatiliselt
- Euroopa ja maailma ajalugu nii ülevahtlikult kui ka detailselt, s.t. vastavat ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste ja protsesside kaudu
- hakkab aru saama kaasaja sündmustest
- tunneb ja oskab kasutada erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja infokanaleid
- oskab kriitiliselt hinnata ajalooalast informatsiooni
- oskab eristada ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest, oskab näha ja sõnastada probleeme ja otsida ning kavandada lahendusteid
- aktsepteerib inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi
- määratleb end oma rahvuse liikmena

1.2. Õppetegevused

Ajalugu on omaette õppeainena kavas alates **5. klassist**. Algkursuses toimub ajaloole kui uuele õppeainele lähtudes õpilasest kui ajaloos osalejast. Tema eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi nii isiklikus elus, Eestis, Euroopas kui ka maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult “igapäevane lugu”. Läbi õppetegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavad mitmesuguseid oskusi nagu näiteks küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendamine. Selle tulemuseks peaks olema koostööoskuse ja kujutlusvõime arenemine.

6. klassis algab süstemaatiline ajaloo õppimine. Õppetegevuses on vaja juhinduda eelkõige sellest, et üleminek 5. klassist 6. klassi ei oleks liiga järsk. Valdavaks meetodiks nii nagu 5. klassis nii ka 6. klassi algul (miks mitte ka hiljem) oleks vestlus. Seejärel minna järk-järgult üle nõudlikumale metoodikale: jutukeste koostamine märksõnade abil, küsimuste esitamine tekstide kohta, probleemsituatsioonide loomine, ajaloosündmuste lihtsam analüüs, erinevad ülesanded õpikust ja töövihikust.

7.-9. klassis jätkub Eesti ja maailma ajaloo õppimine. Eesti ajalugu tuleb õpetada integreerituna maailma ajaloo kursuse raames. Erilist rõhku tuleks siiski panna Eesti ajaloo teemade käsitlemisele, kasutades selleks ka paralleelide tõmbamist Euroopa ja maailma ajalooga. Kuna tegemist on väga mahuka perioodiga, mis hõlmab keerukaid sündmusi ja protsesse, siis on tähtis organiseerida õppetegevust nii, et õpilasel ei kaoks huvi ajaloo vastu.

AJALOO AINEKAVA

5. KLASS

I ÕPPE-EESMÄRGID

1. Õppekava üks põhinõudeid on õpilaste arendamine. Ajalooprobleemide lahendamise käigus tekivad uued oskused, rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, avardub isiklik maailm.
2. Mitmekesiste ülesannete lahendamise käigus arenevad õpioskused, ajalooline mõtlemine, kujutlusvõime, rikastub ajalooteadus.
3. Tähtis on silla loomine mineviku ja kaasaja ajaloosündmuste ja –nähtuste vahel arusaama kujundamine, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, samuti paljusid Eesti ajalooga seotud probleeme. Ajaloollikatega töötades otsitakse vastuseid küsimustele KES, MIS, MILLAL, KUIDAS, seejärel jõutakse järk-järgult küsimuseni MIKS. Seetõttu on väga oluline selgitada mõisteid PÕHJUS-TAGAJÄRG, SARNASUS – ERINEVUS, MUUTUS, JÄRJEPIDEVUS
4. Ajaloopildi kujundamisele aitavad kaasa ekskursioonid ja õppekäigud ning kokkupuude ajaloo- ja ilukirjandusega, teatri ja kinoga, erinevate inimeste ja paikadega.
5. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon, lähedaste teemade käsitlemine erinevatest aspektidest lähtuvalt.
6. Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on saada ülevaade ajalooõpetuse eesmärkide saavutamisest, õpilaste individuaalsest arengust. Tuleks kasutada saadud teavet õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

II ÕPPETEGEVUS

1. Ajalugu on omaette õppeainena alates 5. klassist. Algkursuses lähenetakse ainele lähtudes õpilasest kui ajaloos osalejast. Tema eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi isiklikus elus, Eestis, Euroopas, kui ka maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus. Toetatakse varasematele teadmistele. Õpilastelt võib küsida, missuguseid sündmusi nad ise meenutada suudavad. Esmalt sobib näiteks koduloolisele ainele tugineva lühijutu või omaenese ajaloo (eluloo) koostamine vanematelt ja vanavanematelt saadava informatsiooni vahendusel. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult “igäihe lugu”. Läbi tegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus. Arenevad koostööoskus ja kujutlusvõime.
2. Teemavaliku aluseks 5. klassis peaks olema õpilaste ajaloohuvi äratamine. Süstemaatiliste teadmiste ja oskuste kujundamist 5. klassi ajalookursus eesmärgiks ei sea. Samu põhimõtteid peaks jälgima ka õpilaste hindamisel. Seega ei tohi kontrollida enam kui ühte õpitut teemat korraga.

III ÕPPESISU

Ajaloo algkursus hõlmab peatükke maailma ja Eesti ajaloost vanimast ajast tänapäevani. Vastust võiks otsida küsimustele:

1. Mis on ajalugu?
2. Kuidas on toimunud areng?
3. Kust on võimalik leida informatsiooni mineviku kohta?
4. Mida tähendab ajaarvamine ajaloos?

Tutvustada valikuliselt järgmisi teemasid:

1. Inimese tekkimine.
2. Arengujärgud.
3. Eestimaa asustusajaloo algus.
4. Muistsete eestlaste toit, rõivastus, elamu ja elatusalad.
5. Eestlaste usundid ja kombed.
6. Naabrid.
7. Maakaartidest.
8. Ülevaade tehnikaajaloost.
9. Ülevaade kultuurisaavutustest.
10. Eesti Vabariigi sünd.
11. Kuulsad eestlased läbi ajaloo.
12. Huvitavaid sündmusi.

IV ÕPITULEMUS

1. Äratada huvi ajaloo vastu.
2. Teab ajaloo mõistet.
3. Teab ajaarvamist.
4. Teab ajalooallikaid.
5. Oskab teha ajaloolise teksti põhjal ümberjutustust.
6. Oskab täita kontuurkaarti.
7. Oskab koostada ajalooliselt tõepärast jutukest.
8. Oskab vastata küsimustele.
9. Oskab koostada teksti kohta küsimusi.
10. Oskab tekstilähedaselt jutustada.
11. Oskab koostada kava ja selle järgi jutustada.

6. KLASSI MUINAS- JA VANAAJA AJALUGU

I Sissejuhatus

Maa, inimene, aeg, ajaarvamine. Ajalugu, ajalooallikad. Kuidas allikmaterjale tõlgendada.

II Muinasaeg.

Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus. Antropogenees. Vanema ja keskmise kiviaja korilased, Kütid ja kalastajad. Noorem kiviaeg. Pronksi- ja rauaaeg. Tarkinimene ja rassid. Inimkonna arengu ebaühtlus. Eesti ala vanim asustus. Eestlaste etnogenees. Viljelusmajanduse algus.

Inimasustuse tekkimine ja levik. Osavinimene. Sirgeinimene. Neandertallane. Jääaeg.

Tarkinimese asulad ja elamud. Taime- ja loomakasvatuse algus.

Kunda kultuuri asukate päritolu. Savinõud. Kammkeraamika. Vanimad põllud, kindlustatud asulad, kivikirstkalmed.

III Vana-Idamaad.

Vanaaja sisu ja üldiseloostus. Ajalised piirid. Tähtsamad kultuuripiirkonnad ja periodiseering.

Vana-Egiptus.. Ühendamine ja riigikorraldus. Majanduselu. Egiptus võimsuse tipul. Riigi nõrgeneine ja langus. Eluolu. Religioon. Püramiidid. Kiri.

Mesopotaamia. Sumerid. Mailma vanim ajalooline rahvas Eufrati ja Tigriise ääres. Linnad ja linnriigid. Leiutised. Babüloonia ja Hammurapi seadused – maailma esimene seadustekogu. Assüüria suurriik. Uus-Babüloonia riik (Nebukadnetsar II). Paabeli torn ja rippuvad aiad. Kultuur, kiri, religioon.

Lähis-Ida kultuurivahendajad (hetiidid, Foiniikia), Iraan. Pärsia (Kyros II). Vana-India. Indus ja Ganges. Aarialased. Kastikord. Kultuur: budism, kirjandus, arvutussüsteem, male. Vana-Hiina. Riikide tekkimine. Hiina müür. Siiditee. Kultuur, leiutised.

Iisraeli ja Juuda riik. Ainujumala usk. Vana Testament. Vana-Idamaade kõrgkultuuride põhijooned ja koht maailma ajaloos.

IV Vana- Kreeka

Vanim kõrgkultuur Euroopas. Loodus ja rahvastik. Egeuse kultuur: Kreeta, Mückeene. Doorlased.

Kreeka linnriigid. Korraldus. Aristokraadid, demos, orjad. Ateena (Solon, Kleisthenes). Sparta (spartiaadid, perioigid, heloodid, Lykurgos, kasvatus).

Ateena õitseng. Ateena kui vanakreeka tähtsaim keskus. Ateena mereliit. Demokraatia Periklese ajal.

Vana-Kreeka religioon. Jumalad. Kangelased.

Vana-Kreeka kultuur ja eluolu. Kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana. Olümpiamängud. Homeros ja tema eeposed. Teater. Arhitektuur. Ateena akropol. Skulptuur. Vaasimaal. Filosoofia mõiste. Hellenite igapäevaelu. Kultuuri tähtsus.

Hellenism. Kreeka alistumine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ja maailmariigi tekkimine. Hellenistlik kultuur. Aleksandria. Suurehitused: Pharose tuletorn, Efesose tempel, Rhodose koloss. Tehnika ja teaduse areng: Archimedes. Kunst.

Kreeka linnriikide langus. Peloponnesose sõda.

Näitekirjandus. Kõnekunst. Ajalugu. Filosoofia. Skulptuur.

V Vana-Rooma

Rooma riigi tekkimine. Romulus. Rooma linna tekkimine. Kuningad. Kuningavõimu kukutamine. Vabariigi algus.

Rooma vabariik. Riigikord ja sõjandus. Itaalia alistumine Roomale.

Rooma kujunemine maailmariigiks. Puunia sõjad (Hannibal, Scipio). Rooma vallutused Ida-Vahemeremaades.

Vabariigi langus. Talupoegade laostumine Itaalias. Orjanduse areng. Kodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp.

Rooma keisririigi hiilgeaeg. Rooma Augustuse ja tema lähimate järglaste ajal. Rooma maailmariik võimsuse tipul.

Etruskid. Linnriigid. Hauakambrid.

Orjus Roomas ja Spartacuse ülestõus. Vennad Gracchused.

Eluolu ja kultuur hilise vabariigi ja varase keisririigi ajal. Elu Rooma keisririigis (patriitsid, plebeid, orjad). Rooma kui impeeriumi keksus ja antiikaja suurlinn. kunst ja arhitektuur. Pompeji. Avalikud mängud. Ladina keel. Roomlased kui Kreeka kultuuripärandi edasiarendajad. Rooma õigus.

Kõnekunst ja kirjandus.
Cicero. Livius. Vergilius.
Teadus. Usund.

Kristluse tekkimine ja levik. Jeesus Kristuse elu. Ristiuse levik Rooma riigis. Kristlaste suhted Rooma riigivõimuga. Uus Testament.

Rooma impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine. Keiser Constantinus ja ristiuse kirik. Rooma impeeriumi lõhenemine. Suur rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi hukkumine.

Sõdurkeisrid ja
Diocletianuse reformid.

Kokkuvõte. Antiikaeg ja selle ajalooline tähtsus. Muinas- ja vanaaja koht maailma ajaloos.

6. klassi õpilase õpitulemused:

1. Muinasaeg

- oskab kasutada aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase: muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, e.Kr., p.Kr.
- teab antropogeneesi põhietappe
- tunneb muinasaja inimese tegevusalasid
- tunneb kaarti (põlluharimise piirkonnad)
- metallide kasutuselevõtuga kaasnevad muudatused inimese elus
- Pulli ja Kunda asulad kui Eesti vanimad
- omab ettekujutust eestlaste päritolu küsimusest

2. Vanaaeg

- teab, kus ja millal tekkisid Idamaade kõrgkultuurid, kaart (Mesopotaamia, Egiptus)
- teab esimesi kirjasüsteeme (kiilkiri ja hieroglüüfkiri)
- teab vanaaja riiklikku korraldust (Sumeri linnriigid, Egiptuse vaarao, Assüüria)
- tunneb Egiptuse püramiidide tähendust (usk hauatagusesse ellu)
- omab ettekujutust monoteistliku religiooni tekkimisest Iisraelis
- teab, mis on Vana Testament

3. Vana – Kreeka

- oskab nimetada tähtsamaid Kreeka jumalaid ja kangelasi
- oskab kirjeldada linnriiklikku korraldust Ateena ja Sparta näitel
- tunneb ühiskonnakorraldust demokraatlikus Ateenas (Perikles)
- oskab nimetada tähtsamaid kultuurinähtusi (Homerose, olümpiamängud, teater, Ateena akropol, skulptuur)

- tunneb Aleksander Suure osa ajaloos ja tema vallutusi (kaart)

4. Vana – Rooma

- teab Rooma riigi tekkelugu (Romulus) ja oskab näidata kaardil Rooma riigi territooriumi laienemist
- oskab seletada Rooma riigikorda (konsul, senat, rahvatribuun)
- oskab seletada Rooma riigi sõjaväe korraldust (leegion)
- teab, kes oli Caesar
- teab, kes oli Augustus ja milline oli tema võim
- teab, mis osa oli orjandusel Rooma riigis (gladiaatorid, amfiteater)
- oskab seletada, kes oli Jeesus Kristus, mis oli tema õpetuse põhissisu, miks toimusid kristlaste tagakiusamised, ristiusu legaliseerimine Constantinuse ajal
- teab, kuidas ja millal jagunes Rooma riik
- teab, mida tähendab mõiste “suur rahvasterändamine”
- teab, milles seisnes viimase Lääne-Rooma keisri kukutamise tähendus (476.a.)

KESKAJA AJALUGU

7. KLASS

MAAILM KESKAJAL (476-1492)

Keskaja koht maailma ajaloos. Keskaja ühiskonna üldiseloostus. Läänikord kui keskaja peamine tunnus.

Keskaja probleem väljaspool Euroopat. Aasia ja Ameerika. Erinevad arusaamad sellest ajalooperioodist ja hinnang keskaja ajaloole. Keskaja allikad ja abiteadused keskaja mõistmisel.

Kirik keskajal. Ristiusu alusmõisted. Ristiusu levimine Euroopas. Kirikuinstitutsioonid. Paavstlus, piiskopkonnad, kloostrid. Mungad. Ida ja Lääne kiriku vastuolu. Paavstivõimu tugevnemine Innocentius III. Ketserid ja inkvisitsioon. Kiriku osa keskaegses kultuuris. Ülikoolid ja teadus.

Frankide, Skandinaavia, Soome, Leedu ristiusustamine. Paavsti autoriteedi langus 14.-15. saj. Kiriku reformimise katsed. Jan Hus, kirikukogud.

Frangi riik. Frangi riigi tekkimine. Riik Karl Suure ajal. Karl Suure vallutused. Frangi riigi jagunemine. Kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.

Saali õigus. Karl Suure isik. Karolingide renessanss.

Araalased. Araabia ühiskond enne ühendamist. Muhamed. Araablaste vallutused. Kalifaat. Araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.

Islamiusu suhe kristlusega. Koraan. Araabia sõjavägi.

Bütsantsi keisririik. Ida-Rooma eriseisund barbarite ekspansiooni ajal. Bütsantsi tugevuse põhjused. Justinianus I, Bütsantsi võitlus naabritega. Bütsantsi kultuuri ja teaduse saavutused.

Põhja-Euroopa. Skandinaavlaste eluviis ja ühiskond. Viikingite retked.

Eesti muinasaja lõpul. Ühiskonna struktuur. Muinasusund. Muistne vabadusvõitlus.

Keskaja riiklus Saksamaa ja Inglismaa näitel. Saksa-Rooma keisririik. Saksamaa killustatus. Tugev kuningavõim Inglismaal. Parlamendi kujunemine.

Ristisõjad. Esimene ristisõda. Vaimulikud rüütliordud.

Keskaegne ühiskond Prantsusmaa näitel Läänikorralduse üldiseloostus. Talupoegade sõltuvus. Põllumajanduse areng. Rahvastiku juurdekasv. Feodaalide ja talupoegade sõltuvus. Põllumajanduse areng. Rahvastiku juurdekasv. Feodaalide ja talupoegade elu-olu. Prantsusmaa ühendamine. Saja-aastane sõda.

Linnad ja kaubandus Hansa näitel. Linnade teke. Hansakaubandus. Tsunftikord. Linnade valitsemine.

Keskaja kultuur. Keskaja inimese maailmapilt. Ristiusu õpetuse alused. Romaani ja gooti stiilid. Renessans. Humanistid. Kujutav kunst. Leonardo da Vinci.

Ristiusk Bütsantsis. Ereemiidid. Püha Antonius. Ketserlikud liikumised.

Muistsete skandinaavlaste maailmapilt ja jumalad. Viikingid ja Ameerika avastamine. Viikingid ja Vana-Vene .

Maakonnad. Linnused. Sakslaste ilmumine Läänemerele. esimene liivlaste piiskop Meinhard. Rahuliku missiooni lõpp. Piiskop Berthold. Piiskop Albert. Mõõgavendade ordu. Riia linna rajamine. Liivlaste ja latgalide alistamine. Henriku Liivimaa kroonika. Vabadusvõitluses allajäämise põhjused ja tagajärjed.

Keisrivõimu ja paavstivõimu konflikt. Seisuslik monarhia.

Vaimulike rüütliordude sisemine struktuur Saksa ordu näitel

Rüütlikultuur. Talurahvakultuur. Trubaduuride luule.

Kolmanda seisuse kujunemine. Linnade võitlus senjööridega. Linnakultuur.

Kiriku osa keskaja maailmapildis.

Eesti ajalugu ristiusustamisest reformatsioonini.
Jüriöö ülestõus. Eluolu. Linnade areng.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada läänikorda, naturaalmajandust, talupoegade koormisi, feodaalide elulaadi
- teab, missugune oli kirikuhierarhia, kes olid paavst, piiskopid, preestrid, mungad, nunnad
- teab, missugune oli kiriku osa antiikaja kultuuripärandi säilitajana
- teab, mis alad vallutati araablaste poolt, oskab neid kaardil näidata
- mõistab araablaste kultuuritaseme tähendust Euroopale
- teab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas, Frangi riigi jagunemist
- teab, kes olid viikingid, oskab nimetada ja näidata kardil viikingiretkede põhisuundi
- teab, missugused olid ristsõdade eesmärgid ja tulemused
- tunneb Eesti maakondlikku jaotust ja suuremaid linnuseid, oskab iseloomustada muinasusundit
- teab, kuidas toimus Eesti ristiusustamine ja muistne vabadusvõitlus ning miks toimus Jüriöö ülestõus
- teab, et Henriku Liivimaa kroonika on esimene kirjalik Eesti ajaloo allikas
- teab, millal ja kuidas tekkisid linnad
- oskab seletada tsunftikorda
- teab Hansa Liidu tähendust
- teab, millal toimus Saja-aastane sõda ja mis olid selle tulemused
- oskab iseloomustada keskaja inimese maailmapilti
- oskab iseloomustada romaani ja gooti stiili
- oskab seletada järgmisi mõisteid: senjäär, vasall, feod, feodaal, talupoeg, ketserid, inkvisitsioon, Inglise parlament, Jumal, saatan, paradiis, põrgu, patt, Mõõgavendade ordu, Ümera lahing
- teab, kes olid Karl Suur, Lembitu.

MAAILM VARAUUSAJAL 1492 - 1600

Suured maadeavastused. Indiani viiva mereteede avastamine. Ameerika avastamine. Esimene ümbermaailmareis. Suurte maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.

Koloniaalpoliitika avastatud maades.

Reformatsioon ja vastureformatsioon. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Vastureformatsiooni algus. Jesuiitide ordu. Ususõjad Euroopas.

Talurahvasõda Saksamaal. Lõhe Thomas Müntzer. Kalvinism. Reformatsioon Inglismaal.

Eesti 16. sajandil. Reformatsioon.
Eluolu. Vaimne kultuur.

Liivi sõda. kolme kuninga võim.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- teab maadeavastuste põhjusi ja tagajärgi
- oskab iseloomustada, millised muutused toimusid keskaja jooksul teaduse arengus, inimeste ellusuhtumises
- oskab seletada järgmisi mõisteid: reformatsioon, vastureformatsioon, jesuiidid, ususõjad
- teab, kes olid Martin Luther, Kolumbus.

UUSAJA AJALUGU

8. KLASS

MAAILMA AJALUGU 1600-1815

Absolutismiajastu Euroopas Prantsusmaa näitel. Absolutismi kujunemine. Absolutistlik valitsemine. Seisused. Ametnikkond. Sõjavägi. Merkantilism. Louis XIV. Õukond. Absolutismi kriis.

Rahvusvahelised suhted. Kolmekümneaastane sõda. Vestfaali rahu. Euroopa 17. ja 18. saj. sõdades. Põhjasõda. Euroopa riigid ja rahvad.

Barokiajastu. Üldiseloomustus ja esindajad. Versailles loss

Velazques. El Greco. Rubens. Rembrandt.

Parlamentarism Inglismaal. Kodusõja põhjused. Kodusõda. Cromwell. Stuartite restauratsioon. Inglismaa poliitiline korraldus.

Inglismaa enne kodusõda. Pikk parlament. Valimisreform. Iirimaa.

Valgustatud absolutism Preisimaa ja Venemaa näitel. Valgustus. Friedrich II reformid. Katariina II. Klassitsism.

Montesquieu. Voltaire. Rousseau. Maria Theresia, Joseph II.

Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus. Mõisamajandus. Suur reduktsioon. Põhjasõda. Muutused majanduse ja poliitika alal üleminekul Vene riigi koosseisu. Balti erikord. Vaimuelu ja kultuur Rootsi ja Vene ajal. Tartu ülikool. Forseliuse seminar.

Vennastekoguduste liikumine.

USA iseseisvumine. Iseseisvussõda. USA riiklik korraldus.

Indiaanlased ja asunikud. Konflikt Inglismaa ja asumaade vahel. Kontinentaalkongress.

Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleoni sõjad. Rev. põhjused ja käik. Jakobiinide diktatuur. Rev. tagajärjed ja tähtsus. Konsulaat ja keisririik Prantsusmaal. Rev. ja Euroopa. Napoleoni reformid ja Euroopa. Koalitsioonisõjad. Napoleoni langus. Napoleoni sõdade tähtsus.

Reformid Preisimaal ja Venemaal
Rahvaste vabadusliikumine.
Seisusliku korra kaotamine.
Monarhia kukutamine. Rev.sõjad ja vallutussõjad. Kontinentaalbl. Napoleoni sõjakäik Venemaale. Tilsiti rahu. Sada päeva.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab seletada mõisteid: absolutism, valgustus, reform, parlamentarism, revolutsioon, restauratsioon
- oskab iseloomustada Rootsi aega Eestis ning mõistab Gustav II Adolphi ja Forseliuse tähtsust Eesti ajaloo
- mõistab Põhjasõja tähtsust Eesti ajaloo
- oskab iseloomustada Vene aega Eestis ning teab, milles seisnes balti erikord
- oskab iseloomustada barokiajastut
- teab Suure Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju
- teab ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad
- teab, missugused muudatused toimusid Euroopapoliitilisel kaardil Viini kongressi tulemusena
- teab, kes olid Napoleon, Friedrich II, Louis XIV, Cromwell

MAAILMA AJALUGU 1815-1918

Kapitalismi arengu üldülevaade. Tööstuslik pööre Inglismaal. Vabrikutootmine. Monopolid. Ühiskonna heaolu probleemid. Suurlinnad. Migratsioon. Ülevaade 19. saj. poliitilistest õpetustest.

Tehnilised leiutised. Elekter. Keemiatööstus. Majandusõpet. Liberalism. Konservatism. Romantism ja rahvuslus. Sotsialism ja marksism. Sotsiaal-demokraatia. Rahvuslik liikumine ja töölisliikumine.

Rahvuslus 19. sajandil Saksamaa näitel
Rahvuslik vabadusliikumine. Üldülevaade 1848.-49.a. revolutsiooni põhjustest, arengust ja tagajärgedest. Rahvusriigi loomine. Saksa keisririik.

Rahvuslik vabadusliikumine Itaalias. Iirimaa vabadusvõitlus. Saksa keisririigi poliitiline korraldus ja sisepoliitiline areng.

Koloniaalimpeeriumid Inglismaa näitel. Inglismaa välispoliitika põhijooned.

Aafrika ja Euroopa. Koloniaalpol

USA 19. sajandil. Põhja ja Lõuna vastuolud. Võitlus orjuse ümber. Kodusõda. Kaheparteisüsteem.

Eesti 19. sajandil ja 20. saj. algul
Pärisorjuse kaotamine. Talurahva omavalitsuse
kujunemine. Talude päriseksostmine.
Rahvuslik liikumine. Liidrid. Venestusaeg.
1905.a. rev. ja I MS sündmused Eestis.
Autonoomia. Iseseisvumine. Eesti kultuur.

I Maailmasõda. Uue jõudude vahekorra
kujunemine Euroopas. I MS põhjused, käik ja
tagajärjed. Veebruarirev. ja oktoobripööre
Venemaal. Impeeriumide lagunemine.
Rahvusriikide teke.

Kultuur 19. sajandil ja 20. saj. algul.
Romantism. Realism. Impressionism.
Postimpressionism.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab seletada mõisteid: imperialism, koloniaalimpeerium, rahvuslik vabadusliikumine, rahvusriik, tööstuslik pööre, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, ärkamisaeg, venestamine, talude päriseksostmine, autonoomia
- mõistab suurriikide rolli rahvusvahelistes suhetes ja I MS vallapästmises
- teab Viini kongressi, 1848.-49.a. revolutsioonide ja I maailmasõja tähtsust Euroopa ajaloos
- oskab iseloomustada rahvusliku liikumise ja venestusaega Eestis
- mõistab Vabadussõja tähtsust Eesti ajaloos
- oskab iseloomustada 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kunstivoole.

LÄHIAJALUGU

9. KLASS

MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL 1918-1939

Rahvusvaheline olukord. Pariisi rahukonverents.
Poliitiline kaart pärast I maailmasõda. Rahvasteliit.
Sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.

Saksamaa taasrelvastamine.
Berliini-Rooma telg. Anti-
kominterni pakt. Kodusõda
Hispaanias.

Maailmamajandus. Suure majanduskriisi
põhjused, olemus ja tagajärjed.

Demokraatia ja diktatuurid 1920-1930.aastatel.

Demokraatia laienemine.

Välispoliitika põhijooned.

Aleksander I ja Aleksander II
reformid. Väljarändamisliikum.
Usuvahetusliikumine. Rahva-
hariduse edenemine. Uus
rahvuslik tõus venestuse järel.

Sarajevo atendaat. Suurriikide
poliitilised ja sõjalised ees-
märgid. Compiègne vaherahu
Sõja mõju majandusele.
Enamlaste võimuletulek
Venemaal.

Delacroix. Historitsism
arhitektuuris. Realism
Venemaal. Monet. Manet. Renoir
Degas Van Gogh. Gauguin.
Toulouse-Lautrec.

Demokraatia USA näitel. Autoritarism Itaalia näitel. Totalitarism NSVL ja Saksamaa näitel.

Sotsiaaldemokraatia. Kommunistlik liikumine. Fasism. Natsionaalsotsialism. Suurbritannia majanduslik ja sise poliitiline areng. Prantsusmaa areng.

Eesti Vabariik. Maareform. Demokraatliku parlamentarismi ajastu Vaikiv ajastu. Majanduse ja kultuuri areng. Välispoliitika.

Päts, Tõnisson. Läti ja Leedu ja Soome iseseisvumine. Balti liit.

Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel. Uued kultuurinähtused. Teadus. Tehnika areng. Kirjandus ja kunst.

Aatomiuringud Auto ja lennuk Raadio. kino ja film. Mood, muusika, tants. Naine ja ühiskondlik elu. Propaganda.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- teab, missugused muudatused toimusid poliitilisel kaardil pärast I MS
- oskab välja tuua rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastatel
- oskab iseloomustada demokraatlikku, totalitaarset ja autoritaarset ühiskonda
- teab, kes olid Stalin, Mussolini, Hitler, Roosevelt
- oskab iseloomustada ja võrrelda Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastatel ja vaikival ajastul
- oskab seletada, milles seisnes “vaikiv ajastu”
- teab, kes olid Päts ja Tõnisson
- teab Eesti Vabariigi perioodist tähtsamaid kultuurisaavutusi.

TEINE MAAILMASÕDA 1939-1945

Rahvusvaheline olukord. München MRP. Sõjategevuse üldiseloomustus.

Saksamaa ja NSV Liidu kallaletung Poolale. Talvesõda. Sõjategevus Euroopas ja NSVL territooriumil. Holokaust. Saksamaa ja Jaapani kapituleerumine.

Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemine. Atlandi harta. Ühinenud Rahvaste deklaratsioon.

Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid Roosevelt, Stalin, Churchill. ÜRO.

Eesti II maailmasõja ajal. Baasideajastu. Iseseisvuse kaotamine. Sõjategevus Eesti territooriumil. Nõukogude ja Saksa okupatsioonid. Juuniküüditamine.

Eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes. Soomepoisid. Taasiseseisvumiskatse. Massiline pagemine Eestist.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada, milline oli rahvusvaheline olukord II maailmasõja eel
- mõistab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos
- oskab kirjeldada Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamise protsessi
- oskab välja tuua II maailmasõja puhkemise põhjusi
- teab, millal algas ja lõppes II maailmasõda
- teab, millised riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja millistest riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon
- teab ja oskab kaardil näidata Teise maailmasõja sõjategevust peamistel rinnetel
- teab, millised olid II maailmasõja tagajärjed
- teab, missugused muudatused toimusid poliitilisel kaardil Teise maailmasõja järel

MAAILM PÄRAST TEIST MAAILMASSÕDA 1945-2000

Külm sõda. Kahepooluselise maailma kujunemine. Kriisid ja sõjad. Pingelõdvendus.

Trumani doktriin. Marshalli plaan. Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine. NATO moodustamine. Korea sõda. Suessi kriis. Berliini kriis. Vietnami sõda.

Arenenud tööstusriigid USA ja Saksamaa LV näitel. USA ühiskonna muutumine. Välispoliitika. Saksa LV majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.

Neegriliikumine. Sotsiaalne turumaj. Adenauer. Brandt. Uus idapoliitika. Euroopa Ühenduse rajamine, laienemine ja areng. Põhjamaade ülevaade. Soome. Soome ja NSV Liit.

Kommunistlikud riigid NSV Liidu näitel. Kommunistliku süsteemi teke.

NSV Liit ja Ida-Euroopa riigid. Kommunistlike riikide poliitika ja majanduse iseloomulikud jooned.

NSV Liit. Stalinism. Sula. Stagnatsioon.

vastupanuliikumine kommunistlikus süsteemis. 1956.a. ülestõus Ungaris. 1968.a. Tšehhoslovakkias. "Solidarsuse teke Poolas.

Eesti Nõukogude okupatsiooni all. Piiride muutumine. Massirepressioonid. Sundkollektiviseerimine. Üliindustrialiseerimine. Juhitud migratsioon. Poliitiline juhtimine. Kultuur ja elu-olu nõukogude perioodil. Vastupanuliikumine.

EKP KK VIII pleenum. Välis-Eesti.

Hiina RV. Mao Zedong. Kommunistlikud ümberkorraldused. HRV välissuhted. Liberaliseerimine. Deng Xiaoping. Kolmanda maailma tähtsaimad regioonid. Ladina-Ameerika Araabiamaad, Aasia, Aafrika. Lähis-Ida

	<p>pingekoldena. Lõuna-Aafrika. Apartheid. India. Sõltumatuse saavutamine. Probleemid ühiskonnas. Mitteühinemisliikumine. Suhted NSVL.</p>
<p>Rahvaste vabadusliikumine ja koloniaalimpeeriumide kokkuvarisemine. Uute sõltumatute riikide tekkimine. Iseseisvusjärgsed arengud ja probleemid.</p>	<p>Mitteühinemisliikumine.</p>
<p>Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine. Perestroika ja glasnost. Riigipöördekatse NSV Liidus. Saksamaa taasühinemine.</p>	<p>Gorbatšov. Berkliini müüri langemine. Nn. sametrevolutsioon Tšehhoslovak. Sündsued Rumeenias. Läti ja Leedu taasiseseisvumine. Jeltsin.</p>
<p>Eesti Vabariigi taasiseseisvumine. Laulev revolutsioon. Põhiseadusliku korra taastamine.</p>	<p>Fosforiidikampaania. IME. MKS. RR. Suveräänsusdeklaratsioon. Kodanike komiteede liikumine. Balti kett. Põhiseadusliku Assamblee moodustam. Rahareform. Võõrvägede väljaviimine.</p>
<p>Maailm 1990. aastail. Üldülevaade. EL ja selle laienemine.</p>	<p>ÜRO. Ülesanded ja põhitegevus kaasaegses maailmas.</p>
<p>Kultuur ja elu-olu 20. saj. teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng. Aatomi- uuringud. Infotehnoloogia. Kirjandus ja kunst. Kino ja film. Mood. Tants. Massikultuur. Naine ja ühiskondlik elu (feminism). Muutused mentaliteedis.</p>	<p>Maailmamajandus pärast II maailmasõda Rahvusvaheline Valuutafond. Maailma- pank. Globaalprobleemid.</p>

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- mõistab, milles seisnes külm sõda
- teab ja oskab kaardil näidata olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid
- oskab iseloomustada arenenud tööstusriike USA ja Saksamaa LV näitel
- oskab iseloomustada kommunistlikku ühiskonda NSV liidu näitel
- oskab iseloomustada Eesti arengut NSV liidu koosseisus
- teab kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjusi
- oskab iseloomustada NSV Liidu lagunemisprotsessi
- teab Eesti taasiseseisvumise protsessi ning oskab analüüsida taasiseseisvunud Eesti Vabariigi arengut
- oskab näidata muutusi maailma poliitilisel kaardil
- oskab iseloomustada kultuuri ja eluolu arengut 20. sajandil

- oskab seletada mõisteid: mitteühinemisliikumine, kolonialism, perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, sundkollektiviseerimine, üliindustrialiseerimine, massirepressioon, poliitiline juhtimine, Atlandi Harta, Euroopa Liit.

GÜMNAASIUMI AINEKAVA

Õpetuse eesmärgid:

Gümnaasiumi ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane

- suhestab ennast kodukoha, isamaa, Euroopa ja maailmaga
- oskab leida, tõlgendada, üldistada, talletada ja edestada ajalooalast teavet
- mõistab ja hindab kaasaja sündmusi Eestis ja maailmas ajaloolises taustsüsteemis
- oskab asju ja nähtusi seostada, tunnetab süsteemi
- mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna probleeme, tunneb end vastutavana nende lahendamisel
- oskab analüüsida ja hinnata ajaloosündmusi ja –protsesse
- on suuteline osalema diskussioonis ja kaitsma oma seisukohta, oskab väidelda
- oskab leida tõendusmaterjali ajalooallikast ja otsustada selle usaldusväärsuse üle
- kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt
- suhtub kriitiliselt massiteabesse ja massikultuuri

Õppetegevused:

- Eesti ja maailma ajalugu vaadeldakse teise kontsentrina
- Eesti ajaloo kursuses on oluline käsitleda vastaval ajaperioodil Läänemeremaade mõjutusi paralleelselt Eestis toimunuga
- Gümnaasiumis peab nii õpisisu kui –tegevus olema suunatud ajaloosündmuste ja –protsesside käsitlemisele teisel tasandil, et vältida pelgalt põhikoolis õpitu kordamist
- Õppetegevus peab olema suunatud arutluse ja analüüsi kaudu seoste loomisele ja järelduste tegemisele, isikliku suhtumise kujundamisele ja sellele argumenteeritud põhjenduse leidmisele
- Tähtsaks tuleks pidada probleemsituatsioonide loomist, mis arendaks õpilaste ajaloolist mõtlemist, empaatiavõimet ja iseseisvate otsustuste tegemise oskust

EESTI AJALUGU GÜMNAASIUMI 10. KLASS

MUINASAEG

Tähtsamad arheoloogilised kultuurid.

Kunda kultuur. Mesoliitikumi elanike peamised tegevusalad: küttimine, Kalastamine ja loodusandide korjamine.

Jääaja mõju Eesti looduse ja maastiku kujunemisele. Muinasaja allikad ja nende uurimine.

Kunda kultuuri levikuala. Tähtsamad asulapaigad Eestis. Kunda kultuuri iseloomustavad muistised ja esemed.

Kammkeraamika kultuur ja selle levikuala.

Kammkeraamika kultuuri elanike tegevusalad ja sellele kultuurile iseloomulikud muistised ning leiud.

Nöörkeraamika ehk venekirveste kultuur. Maaviljeluse ja loomakasvatuse algus Eestis.

Nöörkeraamika kultuuri muististe ja esemete eripära. Kiviaja elanike päritolu probleemid. Vanem soome-ugri rahvaste kujunemise teooria – nn. “keelepüü mudel” Uued alternatiivsed teooriad.

Pronksiaja kindlustatud asulate kultuur.

Kindlustatud asulad, kivikirstkalmed, lohukivid, põldude jäänused.

Rauaaja algus. Põlispõllunduse ja paikse asutuse teke. Linnused ja nende tüübid.

Kalmed ja nende tüübid. Erinevad maaharimisviisid ja põllusüsteemid. Rooma Raua-aeg. Linnused ja aardeleiud.

Suhted naaberrahvastega.

Idaslaavlaste ja balti hõimude ränded I aastatuhande esimesel poolel. Viikingiaeg. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti asend. Eestlaste Suhted naabritega.

Saagade ja ruunikivide teated viikingite sõjakäikudest Eestisse. Vana-Vene riigi rajamine. Jaroslav Targa katse alistada osa Eestist (1030-1061).

Eesti ühiskond muinasaja lõpul.

Kihelkonnad ja maakonnad. Sotsiaalne kihistumine.

Eestlaste elatusalad muinasaja lõpul. Külad ja elamud. Eestlaste sõjaline tase. Linnused ja relvad.

Muinasusund ja ristiusu levik Eestis.

Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.

Ohvripaigad. Ristiusu leviku teed. Katoliku kiriku määratud piiskopid.

Muistne vabadusvõitlus.

Balti ristisõja põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Ümera lahing. Madise-päeva lahing. Taanlased vallutavad Põhja-Eesti. Rootslaste vallutuskatse Lääne-Eestis. Tartu langemine. Saaremaa alistamine. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed.

Riia linna rajamine. Mõõgavendade ordu. Läti Henriku kroonika muistse vabadusvõitluse peamise allikana. Läänemeremaade poliitiline kaart 13.saj. lõpuks. Soome ristiusustamine. Balti ristisõja lõpp. Leedu riigi teke.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada tähtsamaid Eesti muinasaja kultuure: kunda, kammkeraamika ja nöörkeraamika;
- oskab iseloomustada Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut;
- oskab analüüsida Balti ristisõja põhjusi;

- teab eestlaste muistse vabadusvõitluse üldist käiku ja tähtsamaid lahinguid: Ümera ja Madisepäeva lahingud, Tartu ja Saaremaa langemine;
- teab, kes olid eestlaste liitlased ja vastased muistses vabadusvõitluses;
- oskab analüüsida ja selgitada eestlaste allajäämise põhjusi ja tagajärgi.

KESKAEG

Vana-Liivimaa riigid.

Halduskorraldus ja valitsemine.
Maapäevad.

Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega.

Jüriöö ülestõus.

selle põhjused, käik ja tagajärjed.

Liivimaa noorem riimkroonika Jüriöö ülestõusu käsitleva ajalooallikana.

Eesti rahvastik, linnad, majandusolud.

Feodaalsuhted Eestis. Vasallkond.
Mõisate rajamine. Talurahva seisund.
Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine.
Keskaegsed linnad Eestis. Hansa-kaubandus. Linnaelanikkond, selle sotsiaalne ja rahvuslik struktuur.
Gildid ja tsunftid.

Keskaegsed ehitised Eesti linnades.

Kirik ja kultuur.

Katoliiklus. Vaimulikud mungaordud ja kloostrid. Reformatsioon Eestis.
Haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus.

Katoliku pühakud eesti rahvakalendris.
Reformatsioon Saksamaal. Keskaegsed ajaloo- ja kultuurimälestised Eestis.
Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- tunneb Vana-Liivimaa haldus- ja valitsemiskorraldust;
- oskab analüüsida Jüriöö ülestõusu tähtsust ja tähendust;
- oskab iseloomustada keskaja Eesti ühiskonda: feodaalsuhted, talurahva õiguslik seisund, käsitöö ja kaubandus;
- oskab iseloomustada keskaja rahvastikuprotsesse ja Eesti linnade eluolu;
- mõistab katoliikluse ja reformatsiooni mõju Eesti vaimuelule;
- oskab iseloomustada Eesti keskaja kultuuri põhijooni;
- tunneb mõisteid: Hansa Liit, tsunft, gild, raad, vasallkond, teoorjus, sunnismaisus.

SÕDADE AEG

Liivi sõda.

Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused. Eesti kolme kuninga valduses. Halduskorraldus ja valitsemine. Talupoegade õiguslik seisund.

Vene riikide liitmine Moskva ümber. Rahvusvahelised suhted Läänemere piirkonnas 16. sajandil.

Kultuuri areng.

Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule. Jesuiitide tegevus.

Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi;
- tunneb uut halduskorraldust;
- oskab iseloomustada vastureformatsiooni olulisust Eesti kultuuriloos.

ROOTSI AEG

Rootsi võimu laienemine ja kehtestamine.

Rootsi kujunemine suurriigiks. Gustav II Adolf.

Uus halduskord.

Rüütelkonnad.

Eesti rahvastikuprotsessid.

Majanduslik areng.

Talurahva olukord. Pärisorjuse kehtestamine. Eesti linnad Rootsi ajal. Suur reduktsioon. Manufaktuuride teke. Kaubandus.

Vaimuelu ja kultuur.

Rahvaharidus. Forseliuse seminar. Esimesed gümnaasiumid Eestis. Tartu ülikooli asutamine. Eestikeelse kirjasõna levik ja eesti kirjakeele areng. Luterlus riigiusuna.

Nõiaprotsessid. Rootsiaegsed ajaloo- ja kultuurimälestised Eestis.

Põhjasõda.

Põhjasõja põhjused, käik ja tulemused. Eesti rahvastik pärast Põhjasõda.

Karl XII. Peeter I. Rahvapärinus Põhjasõjast.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;
- oskab iseloomustada Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal: rüütelkond, reduktsioon, võitlus aadlipositsiooniga;
- oskab iseloomustada Eesti talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal;
- mõisatab Rootsi aja tähtsust Eesti kultuuri arengule: gümnaasiumid, Tartu ülikool, Forseliuse seminar, piiblikonverentsid;
- oskab analüüsida luterluse mõju Eesti vaimuelu ja kultuuri arengule;
- oskab analüüsida Põhjasõja põhjusi ja tulemusi.

VEENE AEG

Balti erikord.

Rüütelkonnad. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord.
Asehalduskord.

Rahvastik 18. sajandil. Eesti linnad, kaubandus ja tööstus 18. sajandil.
Katariina II valgustatud absolutism Venemaal.

19. sajandi talurahvaseadused.

Pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Tööstuse areng 19. saj. I poolel.
Usuvahetusliikumine. Väljarändamine. Uued talurahvaseadused (1849/56). Talude päriksostmine.

Poerekonnanimede panek.
Talarahva käärimine 1840.-1850. aastatel. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus. Pietism ja valgustus. Hernhuutlus Eestis.
Vennastekoguduste liikumine.

Kultuur 18. ja 19. sajandi I poolel.

Luteri kirik. Baltisaksa kultuur. Rahvaharidus. Tartu ülikool 19. sajandil. Eestikeelne Kirjasõna. Estofiilid. Eesti haritlaskonna kujunemise algus.

Ajaloo- ja kultuurimälestised Vene aja algusest 19. sajandi keskpaigani.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- teab, milles seisnes Balti erikord;
- oskab iseloomustada Venemaa poliitikat Eesti- ja Liivimaal;
- teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund Vene ajal: Roseni deklaratsioon, Browni positiivsed määrused, 19. sajandi alguse talurahvaseadused, pärisorjuse kaotamine, talude päriksostmine, teoorjuse kaotamine;
- oskab analüüsida majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;
- oskab iseloomustada kultuuri arengut 18. ja 19. sajandil.

ÄRKAMISAEG JA RAHVUSLIK LIIKUMINE EESTIS

Eeldused rahvuslikuks liikumiseks. Talude päriksostmine, talurahva omavalitsus, valla-reform, rahvahariduse edenemine, eestikeelse ajakirjanduse teke.

Tähtsamad rahvusliku liikumise üritused ja eestvedajad (Jannsen, Hurt, Jakobson).

Seltsiliikumise teke.

Palvekirjade aktsioon. Esimene üld-laulupidu. Eesti Aleksandrikooli komiteed. Eesti Kirjameeste Selts. Põllumajandusseltsid.

Venestusaeg Eestis.

Eesti sajandivahetusel.

Uus rahvuslik tõus. Ertinevad poliitilised rühmitused Eestis. J. Tõnisson ja K. Päts.

1905.a. sündmused Eestis ja nende mõju.

Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Raudteede ehitamine. Selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Eestis. Põllumajanduse areng 19. saj. II poolel. Talurahva süvenev sotsiaalne kihistumine. Ühistegevus.

Kultuur 19. saj. II poolel ja 20. saj. algul.

Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine: kirjandus, muusika, teater, kujutav kunst.

ÕPIOSKUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada rahvusliku liikumise eeldusi;
- teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised, keskused;
- teab, kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad;
- mõistab ärkamisaja tähendust Eesti ajaloos;
- oskab iseloomustada venestusaja tähtsust ja mõju Eesti ajaloos;
- oskab iseloomustada Eesti ühiskonda 19. sajandi II poolel;
- oskab iseloomustada ühiskondliku mõtte arengut Eestis sajandivahetusel.

**MAAILMA AJALUGU: INIMENE, ÜHISKOND, KULTUUR
GÜMNAASIUMI 11. KLASS**

ESIAEG JA VANAAEG

Esiaeg.

Esiaja arengujärgud. Kütid, kalastajad ja korilased. Maaharijad ja karjakasvatajad. Metallide kasutuselevõtt.

Inimese põlvnemine. Inimene ja loodus. Mõtlemise ja kõne tekkimine. Kunsti alged. Inimkonna arengu ebahühtlus.

Vana-Ida. Lähis-Ida rahvad ja riigid.

Varajaste tsivilisatsioonide peamised tunnused.

Egiptus.

Riigi tekkimine. Ühiskond ja eluolu. Naiste osa ühiskonnas. Templid ja hauakambrid. Surnutekultus. Jumalad. Kirjandus. Teadus.

Israel.

Ülevaade juudi rahva ajaloost. Vana Testament.

India.

Induse kultuur. Aarjalaste siiseränne. Kastid. Vedad. Brahmanism. Budism. Sanskrit. Kirjandus. Teadus. Kunst.

Hiina.

Vana-Hiina tsivilisatsiooni kujunemine. Keisririigi teke. Siiditee. Hiina müür. Religioon ja filosoofia: loodusfilosoofia, konfutsianism, taoism. Hieroglüüfkiri. Kirjandus. Teadus. Leiutised. Kunst.

Ameerika.

Vanimad kõrgkultuurid ja nende Saavutused.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- tunneb esiaja arengujärke;
- oskab iseloomustada tsivilisatsioonide kujunemist;
- omab ettekujutust ühiskonnast ja igapäevaelust Egiptuses;
- tunneb religiooni, kirja, kirjanduse ja teaduse tekkelugu ning kunsti põhijooni.

Vana-Kreeka. Hellenism.

Kreeta-Mükeene kultuur. Linnriigid. Valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena. Hellenid ja barbarid. Hellenite kasvatus, haridus ja igapäevane elu. Kolonisatsioon. Makedoonia tõus. Kreeka kultuur: mütoloogia kunsti-loomingu allikana. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Arhitektuur. Religioon. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud. Aleksander Suur. Hellenism. Aleksandria kui kultuurikeskus.

Vahemeremaad ja nende sidemed Lähis-Ida kultuuripiirkonnaga. Arheoloogilised kaevamised: Konossos, Mükeene, Trooja. Kiri, selle dešifreerimise tulemused. Ateena õitseng. Perikles. Majanduse areng. Sõjandus. Ateena akropol. Olümpose jumalad ja kangelased. Teater ja draamakirjandus. Kosmopolitism.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada polist, demokraatiat ja aristokraatiat Ateena ja Sparta näitel;
- oskab iseloomustada religiooni ja mütoloogia osa inimese maailmapildis;
- oskab iseloomustada filosoofia ja teaduse kujunemislugu;
- oskab iseloomustada hellenistlikku ühiskonda ja kultuuri;
- teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Aleksander Suur;
- mõistab Vana-Kreeka kultuuri tähtsust Euroopa kultuuri kujunemisel.

Vana-Rooma

Rooma riigi teke. Ühiskond ja eluolu. Perekond, kasvatus ja haridus. Rooma tõus suurriigiks. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine. Augustus. Hiline keisririik. Religioon. Ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.

Lääne-Rooma ja Ida-Rooma. Lääne-Rooma langus. Rooma – antiikaja suurlinn. Ehituskunst. Kirjandus. Stoitsism. Rooma õigus. Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

Etruskid. Kreeka linnad Lõuna-Itaalias. Rooma linna teke. Vabariigi kehtestamine. Puunia sõjad. Patriitsid ja plebeid. Kodusõjad. Rooma impeerium võimsuse tipul. Pompei. Suur rahvasterändamine. Sõjaväe barbariseerumine. Skulptuur. Maalikunst. Avalikud mängud: sirkus, gladiaatorid, teater. Termid. Kreeka kultuur Rooma keisririigi ajal.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada Rooma ühiskonda ja eluolu;
- oskab iseloomustada ristiusu teket ja kujunemist riigiusuks;
- tunneb Rooma kultuuri saavutusi;
- teab, kes olid Caesar, Augustus, Jeesus Kristus;
- oskab seletada mõisteid: senat, konsul, keiser, akvedukt, patriitsid ja pleebis, stoitsism, Uus Testament, Rooma õigus;
- tunneb Rooma kultuuri saavutusi: ehitus ja õigus;
- tunneb antiiktsivilisatsiooni saavutusi ja oskab neid hinnata maailma ajaloo kontekstis.

KESKAEG JA VARAUUSAEG

Üleminek antiikajast keskaega.

Keskaja alguse tinglikkus.

Suur rahvasterändamine.

Frangi riik. Karl Suur. Lääne-Euroopa teke.

Suhtumine keskaega alates valgustusajastust kuni tänapäevani. Germaanlaste riigid.

Ristiusk ja kirik.

Kirikuinstitutsioonide kujunemine ja areng. Paavstiriigi teke. Vaimulikud ordud ja kloostrid. Ristisõjad. Vaimulikud rüütliordud. Paavsti võimu tõus ja langus. Kerjusemungaordud. Ketserid ja inkvisitsioon. Ida ja Lääne kiriku vastuolu. Suur kirikulõhe. Kiriku osa keskaja kultuuris. Bütsants antiikse kultuuripärandi säilitaja.

Ida-Rooma. Bütsantsi kultuur. Vana-Vene riik ja ühiskond.

Araabiamaad.

Islami teke ja levik. Muhamed. Koraan. Religiooni osa igapäevaelus. Abielu ja perekond.

Sunna. Islami uskumused ja tavad. Araabia kalifaat ja selle lagunemine.

Araabia vallutused. Eri rahvaste kultuuri ühtesulamine. Arhitektuur. Kirjandus. Teadus. Araabia kultuuri mõjud Euroopa kultuurile.

Läänikord.

Talupoegade feodaalne sõltuvus. Mõisamajandus. Feodaalide ja talurahva eluolu.

Põhja-Euroopa.

Skandinaavlaste eluviis ja ühiskond. Religioon ja maailmapilt. Viikingid. Ristiusu levik ja riikide teke.

Läänikord.

Majanduse areng. Linnade teke. Vahemerekaubandus. Hansakaubandus. Käsitöö. Tsunftikord. Linnade valitsemine.

Panganduse algete teke.

Kolmas seisus.

Keskaja tähtsus maailma kultuuriloos.

Religiosne maailmapilt. Arhitektuur ja kunst: romaani ja gooti stiil.

Rüütlikultuur. Linnakultuur. Ülikoolid ja teadus. Linnakoolide teke. Skolastika. Aquino Thomas.

Rüütlikombestik ja aukodeks. Kangelaseepos. Rüütliromaan. Linnakirjandus. Rebaseromaan. Trubaduuride luule. Teater. Muusika. Rändmoosekandid.

Suured maadeavastused.

Teaduse ja tehnika areng. Maadeavastuste eeldused. Kolumbus. Vasco da Gama. Magalhaes. Maadeavastuste mõjud ja tagajärjed.

Kolonioaalpoliitika.

Renessanss.

Isiksusekeskne maailmakäsitlus. Antiikkultuuri taassünd. Renessanss. Kujutav kunst. Kirjandus. Leonardo da Vinci.

Reformatsioon.

Katoliku kiriku kriisiilmingud. Martin Luther. Reformatsioon Saksamaal ja mujal Euroopas. Vastureformatsioon. Jesuiitide ordu.

Thomas Münzer. Talupoegade sõda Saksamaal. Reformatsioon Liivimaal. Calvin, Zwingli. Anglikaani kirik. Ususõjad Euroopas.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada keskaja ühiskonda: läänikord, mõisamajandus;
- oskab kirjeldada feodaalide ja talurahva eluolu;
- oskab iseloomustada kiriku osa keskaja kultuuris ja religioosset maailmapilti;
- oskab välja tuua Ida ja Lääne kiriku erinevused;

- oskab seletada mõisteid: kirik, klooster, kerjusemungaordud, jesuiidid, vaimulikud rüütliordud, ketserlus, inkvisitsioon, ristisõjad;
- oskab iseloomustada araabia kultuuri ja usundit;
- teab linnade tekkimise põhjusi;
- oskab seletada, kuidas funktsioneeris linnaühiskond: raad, tsunft, gild, Hansa liit, kolmas seisus, skolastika;
- mõistab talurahva, aadli ja linnakultuuri olemust ja erinevusi;
- oskab hinnata keskaja tähtsust ja tähendust maailma kultuuriloos;
- teab maadeavastuste eeldusi, põhjusi ja tulemusi;
- teab renessanssi, reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõistet ja tähendust;
- teab, kes olid Leonardo da Vinci, Aquino Thomas, Martin Luther, Kolumbus, Vasco da Gama, Magalhaes.

UUSAEG

Euroopa uue aja koidikul.

Absolutism.

Absolutismi olemus. Riikluse areng. Absolutism Prantsusmaal. Parlamentarism Inglismaal. Puritanism. Euroopa dünastiad. Peeter I ja Katariina II Venemaal.

Bourbonid, Habsburgid, Hohenzollernid, Stuartid, Romanovid, Maria Theresia ja Joseph II Austrias. Gustav III Rootsis. Louis XIV Prantsusmaal. Friedrich II Preisimaal.

Valgustus.

Valgustuse olemus. Valgustus Prantsusmaal ja Inglismaal. Voltaire. Rousseau. Montesquieu. Herder.

Ameerika. Elulaad. Uue rahvuse kujunemine. Iseseisvussõda. Locke. Hume. Descartes. Bacon.

Rahvusvahelised suhted.

Suurriikide tõus ja langus. Tähtsamad rahvusvahelised lepingud. Sõda kui ühiskonna loomulik seisund.

Diplomaatiliste esinduste kujunemine. Rahvusvaheliste konverentside algus. Strateegia ja taktika. Eluolu armees.

Kultuur Venemaal 17.-18. sajandil.

Barokiajastu

Teadus, kultuur ja eluolu.

Suur Prantsuse revolutsioon.

Ühiskonna ja riikluse areng. Pööre inimeste ideaalides ja ellusuhtumises. Revolutsioon ja kultuur. Terror ja diktatuur. Revolutsiooni tulemused ja vastukajad Euroopas.

Religiooniprobleemid revolutsiooni ajal.

Ühiskond konsulaadi ja keisriigi ajal.
Napoleon.

Napoleon ja Euroopa.
Napoleoni sõdade mõju Euroopale.
Reformid. Kontinentaalblokaad.
Massiarmeede loomine. Viini kongress.

Tehnilised leiutised sõjanduses.
Rahvõitlus. Uus diplomaatiline etikett.

Maailm 19. sajandil.

Industriaalühiskonna kujunemine.
Vabrikutööstuse teke. Uusaja linn ja linnaühiskond. Industriaalühiskonna sotsiaalne ja demograafiline pale.

Teaduse ja tehnika areng. Transpordi areng. Rahvastikuprobleemid, migratsioon. Elamud, sisustus, mood. Kasumiahnus, riskivaim, kokkuvõidlikkus.

Eluolu ja kodanlik elulaad.
Massitootmine. Monopolid. Maailma-kaubandus. Majanduskriisid. Sotsiaalsete vastuolude teravnemine. Imperialism. Arengu ebahühtlus.

Rahvuslik liikumine.
Rahvuste kujunemine. Rahvuslik vabadusliikumine. Rahvusromantism.

Rahvuslik liikumine Itaalias, Ungaris, Iirimaa. Rahvusliku liikumise lämmatamiskatsed. Romantism. Radikalism. Utilitarism.

Rahvusriikide tekkimine.
Saksamaa ühendamine.

Vene impeerium 19. sajandil.
Rahvusvahelised suhted.
Viini süsteem ja selle lagunemine.

Töölisliikumine. Anarhism.

Koloniaalpoliitika.

Aasia ja Aafrika uusajal.

Poliitilised õpetused ja majandusteooriad.
Konservatism ja liberalism. Sotsialism ja sotsiaaldemokraatia. Majandusõpetused.

Teadus ja kunst 19. sajandil.
Olulised teaduse saavutused.
Filosoofia: Kant, Hegel. Arhitektuur.
Kujutav kunst.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab seletada mõisteid: absolutism, valgustus, seisuslikud esinduskogud, revolutsioon, reform, reaktsioon, kapitalism, kolonialism, manufaktuur, monopol, majanduskriis, urbaniseerumine, imperialism;
- oskab iseloomustada hilisfeodaalset ja kapitalistlikku ühiskonda, muudatusi maailmapildis ja elulaadis;
- mõistab Suure Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni reformide mõju Euroopale;
- oskab seletada rahvusliku liikumise olemust ja rahvusriikide teket Saksamaal;
- oskab iseloomustada tähtsamaid poliitilisi õpetusi ja majandusteooriaid;
- tunneb kultuuri arengu põhijooni ja tähtsamaid saavutusi uusajal;
- teab, kes olid Louis XIV, Peeter I, Katariina II, Voltaire, Rousseau; Montesquieu, Napoleon, Bismarck, Kant, Hegel, Marx.

AINEKAVA

EESTI AJALUGU GÜMNAASIUMI 12. KLASS

EESTI VABARIIK 1918-1940

Eesti iseseisvumine

Eesti iseseisvumise eeldused lähtudes rahvusvahelisest poliitikast, olukorrast Venemaal ja Eestis. Autonoomia. Maapäev. Poliitiline areng. Enamlaste võimuhaaramine. Eesti Vabariigi väljakuulutamise. Saksa okupatsioon.

I maailmasõja sündmused

Vabadussõda.

Sõjategevuse käik. Asutav Kogu. Landeswehri sõda. Tartu rahu.

ETK. Välisabi. Rahukõnelused.

Eesti Vabariigi sisepoliitiline areng.

1920. aasta põhiseadus, erakonnad. 1924. a. riigipöördekatse. Vabadussõjalaste liikumine. Põhiseaduslik kriis. 1934. a. riigipööre. Vaikiv ajastu. 1938. a. põhiseadus.

Majandus.

Maareform. Ülemaailmne majanduskriis ja selle mõju Eestile. Majanduse areng vaikival ajastul.

Rahareform. Tööstuse ümberstruktureerimine.

Välispoliitika.

Balti liidu loomise katsed. Eesti osalemine Rahvasteliidu tegevuses.

Eesti Vabariik rahvusvahelises poliitikas.

Kultuuri areng.

Rahvuskultuuri areng: teadus, haridus, kirjandus, Eestikeelse kõrghariduse teke.
muusika, kujutav kunst, sport.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida Eesti omariikluse saavutamise eeldusi;
- oskab iseloomustada Eesti arengut autonoomiast omariikluseni;
- teab Eesti Vabadussõja sündmusi ja mõistab nende tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel;
- mõistab Tartu rahu tähtsust Eesti ajaloos;
- teab, missugused muudatused toimusid Eesti ajaloos vaikival ajastul;
- oskab iseloomustada Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitikat, majanduselu, välispoliitikat ja kultuuri arengut.

EESTI RIIK JA RAHVAS II MAAILMASÕJAS

MRP. Baaside leping. Eestiokupatsioon ja annekteerimine Nõukogude Liidu poolt.

Juuniküüditamine.

Suvesõda. Saksa okupatsioon. Eestlased sõdivate riikide relvajõududes. Sõjategevus Eestis 1944.a. Eesti Vabariigi taastamise katse. Eesti kaotused. II maailmasõja tagajärjed Eestile. Pagulus-Eesti algus.

Nõukogude vägede sissetoomine.

Sündmused juunis-juulis 1940.

Eestlaste suhtumine Nõukogude okupatsioonipoliitikasse.

Eestlaste suhtumine Saksa okupatsioonipoliitikasse.

Mobilisatsioonid.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida II maailmasõja eelsete rahvusvaheliste suhete mõju Eesti ajaloole;
- oskab analüüsida MRP baaside lepingu tähendust Eesti ajaloos;
- oskab analüüsida ja hinnata Eesti poliitikute tegutsemist juunis-juulis 1940;
- oskab iseloomustada Eesti ajalugu sõja-aastatel;
- oskab analüüsida II maailmasõja mõju Eesti ajaloole;
- oskab iseloomustada ja analüüsida eestlaste valikuid II maailmasõjas.

EESTI NSV

Ühiskond.

Haldus- ja valitsemiskorraldus. Poliitiline juhtimine. VIII pleenum. Märtsiküüditamine.

Poliitiline sula ja stagnatsioon.

Kuldsed kuuekümnendad.

Majanduslik areng.

Tsentraliseeritud juhtimine ja käsumajandus.
Sundkollektiviseerimine. Üliindustrialiseerimine.

Rahvastik.

Juhitud migratsioon.

Kultuur

kui propagandavahend. Igapäevaelu ja olme.

Vastupanu võõrvõimule.

Metsavendlus. Dissidentlus. 40 kiri.

Balti küsimus rahvusvahelisel
areenil. ESTO. Eestlaste külad
Venemaal ja Kaukaasias.

Välis-Eesti.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada Eesti arengut nõukogude võimu all, välja tuua lahknevust loosunglikupoliitika ja tegelikuelu vahel;
- oskab iseloomustada eestlaste suhtumist nõukogude võimu: koostöö võimuga, metsavendlus, dissidentlus, kultuuriline vastupanu.

EESTI TAASISEISEISVUMINE

Perestroika. Fosforiidikampaania. Laulev revolutsioon. Balti koostöö. Ülemineku- periood. Omariikluse taastamine ja Eesti taastunnustamine rahvusvahelisel areenil. Põhiseaduse vastuvõtmine. Põhiseaduslike institutsioonide taastamine. Majanduse ümberstruktureerimine. Rahareform.

Arengeid Balti riikides. Balti kett. Erakonnad. Seltsid. Ühistegevus. Iseseisvumine ja selle rahvusvahe- line tunnustamine.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab iseloomustada Eesti taasiseseisvumisprotsessi;
- oskab välja tuua Eesti iseseisvumise ja taasiseseisvumise sarnasusi ja erinevusi;
- teab järgmiste märksõnade tähendust: perestroika, suveräänsusdeklaratsioon, Rahvarinne, kodanike komiteed, Eesti Kongress, Balti kett, augustiputš, Põhiseaduse Assamblee.

AINEKAVA

LÄHIAJALUGU GÜMNAASIUMI 12. KLASS

MAAILM XX SAJANDI ALGUL

Rahvusvahelised suhted 20. saj.algul.

Maailmamajandus ja koloniaalimpeeriumid.
Eluolu ja kultuur.

Rahvusvahelised kriisid.
Baltimaad ja Soome Venemaa
koosseisus.

I maailmasõda.

Suurriikide blokid. I maailmasõja põhjused,
käik, tagajärjed. Poliitiline kaart pärast
I maailmasõda.

Totaalne sõda. Sõjategevuse mõju
tehnikate arengule.

1917.a. Veebruarirevolutsioon Venemaal.

Vene impeeriumi lagunemine. Eesti
iseseisvumine.

Isevalitsuse kukutamine. Ajutine
Valitsus. Enamlaste riigipööre.

ÕPITULEMUSED:

Õpilane

- oskab analüüsida imperialismi olemust;
- teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke: Antant, Keskriigid;
- oskab analüüsida I maailmasõja põhjusi;
- teab, millal algas ja lõppes I maailmasõda;
- oskab anda hinnangut I maailmasõja tagajärgedele;
- teab, missugused muudatused toimusid Euroopa ja maailma poliitilisel kaardil;
- oskab leida seoseid I maailmasõja ning Venemaal ja Eestis 1917.-1920.a. toimunud sündmuste vahel.

MAAILM SÕDADEVAHELISEL AJAJÄRGUL

Rahvusvahelised suhted.

Pariisi rahukonverents. Rahvasteliit.
Sõjaohu suurenemine 1930.a-tel.
Saksamaa, Itaalia, Jaapani, NSV Liidu
agressiivne poliitika.

Dawesi plaan. Locarno konverents.
Briand-Kellogi pakt. Taasrelvastumine.
Hispaania kodusõda.

Maailmamajandus.

I maailmasõja tagajärjed. Suur depressioon.
Uus kurss USA-s.

J.M. Keynes. Riiklik sekkumine
majandusellu.

Demokraatia ja diktatuurid.

Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA:
poliitiline süsteem, majandus ja välispoliitika.
Itaalia, Saksamaa ja NSV Liit: poliitiline
süsteem, majandus ja välispoliitika.

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika

Eesti Vabariik. Üldine areng
Maailmasündmuste taustal.

maade üldiseloomustus.

Kultuur ja eluolu.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida ja kaardil näidata, missuguseid muudatusi tõi kaasa I maailmasõda;
- oskab analüüsida rahvusvahelisi suhteid maailmasõdadevahelisel perioodil, võrrelda 1920. ja 1930. aastaid ning näha muutuste põhjusi;
- oskab iseloomustada majanduslikku arengut maailmasõdadevahelisel ajajärgul;
- oskab analüüsida demokraatlikku, autoritaarset ja totalitaarset ühiskonda USA, Suurbritannia, NSV Liidu, Saksamaa, Itaalia näitel;
- teab, kes olid F.D.Roosevelt, J.Stalin, A. Hitler, B.Mussolini, ning oskab iseloomustada nende tegevust.

TEINE MAAILMASÕDA

Maailm II maailmasõja eelõhtul.
II maailmasõja põhjused. Anschluss.
Müncheni sobing. MRP.

Balti riigid rahvusvahelises
poliitikas.

II maailmasõja algus.
Talvesõda. Baltimaade annekteerimine
NSV Liidu poolt.

Saksamaa kallaletung Poolale.
Kummaline sõda. 1940.-1941.a.
Sõjasündmused Läänes.

II maailmasõja laienemine.
Nõukogude-Saksa sõda. Jaapani
sõttaastumine. Holokaust.
Hitlerivastase koalitsiooni kujunemine.
Lendlease. Atlandi Harta. Teheran. Jalta.
Potsdam (F.D.Roosevelt, J.Stalin, W.Churchill).

Sõjategevus Põhja-Aafrikas.
vastupanuliikumine.

Ühinenud Rahvaste deklaratsioon.

Murrangulised lahingud: Moskva, Stalingrad,
Midway, El-Alamein, Normandia. Saksamaa
kapituleerumine. Jaapani kapituleerumine.
II maailmasõja tagajärjed. Pariisi rahukonverents.
ÜRO asutamine.

Itaalia kapituleerumine
Prantsusmaa vabastamine.
Punaarmee pealetung 1944.-1945.a.
Hiroshima ja Nagasaki.
Nõukogude-Jaapani sõda.

Baltimaad Teises maailmasõjas.

Balti riikide küsimus
rahvusvahelises poliitikas.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida rahvusvahelisi suhteid II maailmasõja eelõhtul: Anschluss, München, Tšehhoslovakkia okupeerimine, Klaipeda, MRP;
- oskab iseloomustada II maailmasõja põhjusi ja tulemusi;
- teab, kus ja millal toimusid murrangulise tähtsusega lahingud: Moskva, Midway, Stalingrad, El-Alamein, ning oskab hinnata nende tähendust Teise maailmasõja käigule;
- teab Atlandi Harta ajaloolist tähtsust ja Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu;
- mõistab Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsi tähtsust;
- teab, kes olid W. Churchill, J. Stalin, F.D.Roosevelt;
- oskab analüüsida II maailmasõja mõju Balti riikide ajaloole.

MAAILMA PÄRAST II MAAILMASÕDA

Külm sõda.

Saksamaa lõhestamine. Nõukogude poliitika Ida-Euroopas.” Raudne eesriie”. Trumani doktriin. Marshalli plaan. Berliini blokaad. NATO ja VLO moodustamine.

Okupatsioonitsoonid. Territoriaalsed muudatused Euroopas. Põgenikud. Nürnbergi protsess. Hiina kodusõda.

Kriisid ja sõjad: Korea sõda. Lähis-Ida. Ungari ülestõus. Berliini müür. Kuuba kriis. “Praha kevad”. Vietnami sõda.

Suessi kriis. Berliini kriis. Afganistani sõda. Poola 1980-1981.

Pingelõdvendus. Desarmeerimine. Helsingi protsess.

Inimõigused.

Ameerika Ühendriigid ja Euroopa.

Poliitiline ja majanduslik areng ning välispoliitika USA, Saksamaa LV, Suurbritannia ja Prantsusmaa näitel. Sotsiaalne turumajandus. Eurointegratsioon.

Põhjamaad. Jaapan.

NSV Liit ja kommunistlik süsteem.

Stalinism, “sula”, stagnatsioon. Kommunistliku süsteemi kujunemine. “Rahvademokraatiad” Ida-Saksamaa, Poola, Ungari ja Tšehhoslovakkia näitel (poliitiline elu, majanduslik areng ja rahvusvaheline seisund).

VLO ja VMN.

Balti riigid Nõukogude okupatsiooni all:

Poliitiline juhtimine, sundkollektiviseerimine üliindustrialiseerimine.

Balti küsimus rahvusvahelisel areenil.

Hiina RV (poliitiline elu, majanduslik areng ja rahvusvaheline seisund).

Rahvaste vabadusliikumine ja koloniaalimpeeriumide lagunemine.

Uute riikide tekkimine.
Iseseisvumisjärgsed probleemid ja arengud.

Briti Rahvaste Ühendus.
Mitteühinemisliikumine.

Araabiamaad ja islamimaailm.
Islamifundamentalism. Lähis-Ida pingekolle.

Ladina-Ameerika ja Aafrika maade arengu üldiseloostus II maailmasõja järgsel ajajärgul.

India arengu üldiseloostus II maailmasõja järgsel ajajärgul.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida külma sõja tekkimise põhjusi;
- teab külma sõja avaldumisvormi;
- oskab analüüsida rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;
- oskab analüüsida USA ja Euroopa riikide arengu põhitendentsi;
- oskab analüüsida kommunistliku süsteemi arengu põhitendentsi;
- oskab analüüsida Baltimaade arengut Nõukogude okupatsiooni all;
- oskab iseloomustada koloniaalsõltuvusest vabanenud riikide ja islamimaailma arengutendentsi;
- teab, missugused muudatused toimusid maailma poliitilisel kaardil;
- oskab välja tuua kriiside ja sõdade kujunemise põhjusi ja tulemusi.

MAAILM 20. SAJANDI LÕPUL

Kommunistliku süsteemi lagunemine.

Perestroika. NSV Liidu lagunemine.
Saksamaa taasühinemine. Desarmeerimine.

Balkani pingekolle.

Balti riikide taasiseseisvumine.

Euroopa integratsioon.

Kultuur ja eluolu.

Teaduse ja tehnika areng. Infoühiskonna kujunemine. Muutused mentaliteedis.
Muutused igapäevaelus ja olmes.
Massikultuur.

Maailmamajandus pärast II Teist maailmasõda.
Globaalprobleemid.

ÕPITULEMUSED:

õpilane

- oskab analüüsida kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
- oskab iseloomustada Balti riikide taasiseseisvumise protsessi;
- oskab iseloomustada , missugused muudatused toimusid teaduse, kultuuri ja olme valdkondades 20. sajandi teisel poolel.